

श्री भोक्षमार्ग प्रकाशक

प्रवचन नं. १२

अधिकार ७भो

स्थल:सुवर्णपुरी ता.:२०.०८.१९६२ सोमवार

मंगलाचरण

शुभो लोअे सव्व अरिहंताणं;
शुभो लोअे सव्व सिद्धाणं;
शुभो लोअे सव्व आयरियाणं;
शुभो लोअे सव्व उवज्जयाणं;
शुभो लोअे सव्व त्रिकाणवतीं सालूणं;
ॐकारं बिन्दु संयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।
कामदं भोक्षदं यैव ॐकाराय नमोनमः॥
मंगलं त्मगवान् वीरो मंगलं गौतमो गण्डी ।
मंगलं कुंदकुंदार्यो जैन धर्मोस्तु मंगलम् ॥
नमः समयसाराय स्वानुभूत्या यकासते ।
यित्स्वत्मावाय त्मावाय सर्वं त्मावान्तरच्छिदे ॥
त्रिकाणं दिव्यध्वनिं दातार...

आ भोक्षमार्ग प्रकाशक उसका ७भा(सातमा) अध्याय चलते है. इसमें ये आया देभो. व्यवहारनय अने निश्चयनयका समजे बिना अेकांतका निश्चयका अवलंबन करते है ने कां अेकांत व्यवहारका अवलंबन करते हैं. निश्चयका क्या स्वरूप अने व्यवहारका क्या स्वरूप जाने बिना, द्योय नयका हम अवलंबन करते है. पण द्योय नयका स्वरूप जानता नहीं, तो उसकोभी मिथ्यादृष्टि कहेते है. छेले आभिरमें आया व्यवहारनय. आयाने व्यवहारनय? व्यवहारनय परद्रव्याश्रित कथन करनेवाली नय है. वो अेक द्रव्यको भीजा द्रव्यरूप कहेती है. दूसरा द्रव्यको स्वद्रव्यरूप कहेती है. आ आत्मा शरीररूप है अैसे कहेती है व्यवहार. आ शरीर कहेते है ने, ओणभावेने आ मनुष्यनुं शरीर, देवनुं शरीर. आ शरीर ज्वनुं शरीर अेम कहेते है के नहीं? (श्रोता : ...) आ शरीर कीधा ने! शरीर आ ज्वनुं

शरीर, पांच शरीर ऐनी पर्याप्ति छ, जवनी छ पर्याप्ति, जवनुं मन, जवनी वाणी जैसे कहेते है के नहीं ?

वो व्यवहारनय अेक द्रव्यको दूसरा द्रव्यमें मिलानकर कहेती हैं ऐसी मान्यता करना वो मिथ्यादृष्टि है. समजमें आया ? और अेक भावको दूसरा भावरूप कहेते है. तीन भावनिर्कौं अपना विकार भाव के धर्मभाव, वो परका है, परके कारणसे प्रगट होते है. कर्म नाश हो तो आत्माको मोक्ष होता है, दर्शनमोह नाश हो तो आत्माको सम्यग्दर्शन होता है. अेक भावके कारण दूसरा भावमें लगा देते है. वो मिथ्यादृष्टि जैसे व्यवहारनय कहेती है ऐसी मान्यता करना मिथ्यात्व है. तब ऐसा क्युं कला वो प्रश्न करेगा क्युं कला ? वो कथनी पद्धति व्यवहारनयकी ऐसी कथन पद्धति चलती है. आ गडबड है ने वर्तमानमें. आ शास्त्रमें आ लिखा देभो. आ शास्त्रमें लिखा के कर्म आत्माको ले जाते हैं. नरक स्वर्गमें कर्म ले जाते हैं. आते है कि नहीं ? क्या कर्मकी पर्याय परभाव, वो आत्माका भावकी पर्यायको ले जाय ? ऐसा कभी बने नहीं. पञ्च व्यवहारनय जैसे कहेते है के कर्मके कारणसे नरकमें जाना पडे, कर्मके कारण स्वर्गमां जाना पडे. अे व्यवहारनय अेकभावको दूसरा भावको कहेती है. उसको जैसे मानना मिथ्यादृष्टि है, उसको धर्मकी ખबर नहीं.

और कारण कार्य आदिको कालूकौं कालू विषै मिलाय निरुपण करै है. अेक कारणसे दूसरामें कार्य होता है. धर्मास्तिकायके कारण आत्मामें गति होती है, अधर्मास्तिकायके कारण आत्मामें स्थिरता होती है. धर्मास्ति नहीं है तो सिद्धने मोक्षमां रुकना पडा है. समजमें आया ? (श्रोता : यही कहेते है) हें ? यही कहेते है. वो व्यवहारनय कहेते है के दूसरा द्रव्यका कारणसे दूसरा द्रव्यमें कार्य होता है वो कथन व्यवहारका है. जैसे मानना वो मिथ्यादृष्टि है. तो कला क्यौं ? वो निमित्तका ज्ञान करानेको बात कीया है, उसका दूसरा कोठे हेतु (नहीं). उससे कार्य होता है ऐसा कहेनेमें कारण है ही नहीं. समजमें आया ? निमित्त बिना उपादानमें कार्य नहीं होता. निमित्तका कारण बिना नैमित्तिक कार्य नहीं होता. वो भी व्यवहारनयका वचन है. ऐसा है (नहीं). इक्त नैमित्तिक अपनी पर्याय. जड चैतनकी पर्याय होती है तब निमित्त संयोग कौन था उसका ज्ञान कराने को कहेनेमें आया. दूसरा कोठे प्रयोजन है नहीं. समजमें आया ?

ऐसे ही श्रद्धान तें मिथ्यात्व है. भाषसने अेम के आ व्यवहारनयसे शास्त्रमें यला, अने ऐसी श्रद्धासे मिथ्यात्व है ? (श्रोता : ...) उपयोग कथा क्यौं ? कला केम ? टोडरमल ऐसा क्यौं कहेते है ? शास्त्रमें लिखा है के ऐसा होता है तो उसका कारण कार्य

દૂસરા કા કારણ કાર્યસે માનના યે મિથ્યાત્વ હૈ. શાસ્ત્રમેં તો બહોત ચલતે હૈ. સુન તો સહી ! કોઈપણ દ્રવ્યકી પર્યાયકા કાર્ય અપનેસે હૈ, પરસે હોતા નહીં. વો તો નિમિત્તકા જ્ઞાન કરાનેકો દૂસરેસે હોતા હૈ ઐસા વ્યવહારનય ઈતના થડ(સ્થળ) દેખકર, સ્થળ દેખકર નિમિત્તકી ઉપસ્થિતિકા સ્થળ દેખકર ઉસસે હુઆ ઐસે કહેતે હૈ. (પણ) ઐસે માનના વો મિથ્યાત્વકા ભાવ હૈ. વસ્તુકા સ્વરૂપ ઐસા હૈ નહીં. (શ્રોતા : ઐસી બાત હોતી નહીં) સ્થળ છો પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાયમાં કહુંને ! વ્યવહારનય જરી અપના જરી અપેક્ષા જ્યાં દેખે, ઘોડા હો જાય ઘોડા હો જાય સમજે ? શેઠી ક્યા કહેતે હૈ તુમ્હારે વો ? કે માલિક હો જાય, ઘોડા હો જાય ક્યા ?

એક દ્રવ્યકી દૂસરા દ્રવ્યકી પર્યાયમેં કથંચિત્ જો અધિકાર નિમિત્તકા ચલા, ઈતના સ્થળ દેખકર ઉસસે કાર્ય હોતા ઐસા વ્યવહારનય પોકારતી હૈ તો ઐસી શ્રદ્ધાન કરના વો વીતરાગકા માર્ગસે વિરુદ્ધ હૈ, કહા વીતરાગે. વ્યવહારનયકી પણ વો વ્યવહારનયકા કથન સત્યાર્થ નહીં. ફક્ત નિમિત્ત દેખકર ઐસા કથન કરનેમેં (આયા) આ બડી ગડબડ ઉસમેં ચલી હૈ. ક્યું દેવીલાલજી ! ભગવાન હૈ તો આત્મામાં શુભભાવ આતા હૈ, મૂર્તિ હૈ તો શુભભાવ હોતા હૈ, જાત્રા કરનેકો જાતે હૈ તો ત્યાં બાહુબલી દેખનેસે યહાં શુભભાવ આહ્લાદ આતા હૈ. ઉસકે ભાવસે યહાં રાગ આયા, વો કારણસે યહાં કાર્ય હુઆ. (શ્રોતા : ...) પરિણામ એવા ક્યાં ઘરે બેઠા બેઠા રહે પરિણામ ? શેઠી ! જયપુરમાં ઘરમાં બેસે મકાન ચણાવવામાં ધ્યાન રાખે ન્યાં(ત્યાં) એ પરિણામ થાય ? હોતા હૈ ? (શ્રોતા : ...) ઐસા કહેતે થે હોં.

એક શ્વેતાંબર આયે થે અંદર ઘણા વર્ષ પહેલાં. કહે આ તમે આ નવું ક્યાંથી કાઢ્યું આ ? અમારે ચાલતું હતું જૈસા ચલતા થા, ચલતા થા. એક લુહારકા સળીયો હોય અને મારે, માર શકે ઐસા ચલતા થા. તુમ કહો કે માર શકે નહીં. ઐસા કહાંસે નિકાલા સમજ્યાને ? શું કહેવાય ઓલો વીરમગામનો નહોતો ઓલો કસ્ટમનો. કસ્ટમ ખાતાનો એક ઉપરી હતા શ્વેતાંબર. પછી યહાં આયે થે, વ્યાખ્યાન સુના, વ્યાખ્યાન અચ્છા લગા પણ અંદર આકર દૂસરી બાત કહેને લગા કે હેં આ લાકડીસે મારના તો તુમ કહો કે માર સક્તે નહીં. ઐસા આ ચલતે થે પંથમેં ઐસા કહાંસે નિકાલા તુમને ? લક્ષ્મીચંદજી, કૌન નિકાલે ? હૈ, ઐસા હૈ. ઐસા નિકાલે કૌન અને છોડે કોણ ! ઐસા કહાંસે નિકાલા નહીં માર સક્તે ? પ્રત્યક્ષ હૈ હમકો.

ભગવાનકા દર્શન, સિદ્ધગિરી જાતે હૈ ઈતના પરિણામ હમારા ઉજ્જવલ હોતા હૈ. યહાં બૈઠકર ઉજ્જવલ હોતા હૈ ? શેઠી ! અરે ભગવાન ! ત્યાં ભી તુમ પરિણામકા પર્યાયકા કાલ હૈ ને ! કરતે હો તો હોતા હૈ ? યે ભગવાનકી મૂર્તિ બાહુબલીજીસે હોતા હૈ. ઐસા હૈ ? પણ કથન વ્યવહારનયકા ઐસા આતા હૈ કે ઓહોહો ! ભગવાનકો દેખકર

ઉપશાંતરસકો દેખકર અપનાભી ભાવ ઐસા હોતા ઐસા હોતા હૈ ઐસા કથન મેં આયે. સમયસારમેં આયા. જયચંદ પંડિતેય નાંખ્યું છે. ભગવાનની મૂર્તિ દેખીને ભગવાન આમ શાંત. અપના ભી શાંત ભાવ હો જાય પણ ઉસસે હોતા હૈ? વો તો વ્યવહારનયકા કથન હૈ. અપની પર્યાય અપનેસે હુઈ નિમિત્તકા આરોપ કરકે ઉસસે હુઆ ઐસા કહેનેમેં (આતા હૈ) (પણ) ઐસા માન લે કે ઉસસે હુઆ, મિથ્યા શ્રદ્ધા હૈ. શ્રદ્ધાનમેં બડી વિપરીતતા હૈ. કહો સમજમેં આયા? નિશ્ચયનય તિનહીકૌં યથાવત્ નિરુપે હૈ. લ્યો, નિશ્ચયનય તિનહીકૌં એટલે જે સ્વદ્રવ્ય ને પરદ્રવ્યમાં એક ભાવને બીજા ભાવમાં એક કારણને બીજા કાર્યના કારણમાં જોડી દેતે હૈ. નિશ્ચયનય તિનહીકૌં યથાવત્ નિરુપે હૈ. જેમ છે તેમ કહેતે હૈં. કાહૂકૌં કાહૂ વિષૈ ન મિલાવે હૈ. કોઈકો કાંઈ ઉસસે ઓ હોતા હૈ ને ઉસસે ઓ હોતા હૈ ને, ઐસા ન ક્રિયા તો ઐસા હોતા હૈ ને ઐસા ક્રિયા તો ઐસા હુઆ, યે નિશ્ચયનય કહેતી (નહીં). યથાવત્ અપની પર્યાય અપનેસે હોતી હૈ, પરકી પર્યાય પરસે હોતી હૈ.

જૈસા વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ ઐસા નિશ્ચયનય કથન કરતી હૈ. (શ્રોતા : ...)

નિશ્ચયનય ... શું? એ નિશ્ચયનય એને ક્યાં હતી? એણે તો અંદર આવ્યા અને આમ કહ્યું - ભગવાનને દેખીને સિદ્ધગીરીના દર્શન દેખીને કેવા પરિણામ થાય અમારા, કીધું એ પરિણામ કરનાર કોણ ત્યાં? પરિણામ કરનેવાલા કોણ? ક્યા સિદ્ધગીરીસે હુઆ હૈ? શત્રુંજયસે હુઆ હૈ પરિણામ? ક્યા હૈ શેઠી! (શ્રોતા : ...) હૈં? બોલોને જરી. ધુણો તો ખબર પડેને! અસર ફસર કેસી? વો તો પરવસ્તુ હૈ, ઉસકી અસર યહાં ક્યાં? ઉસકી અસર ત્યાં વો વસ્તુકા સ્વરૂપમેં હૈ હી નહીં. (શ્રોતા : હમારી કમજોરી). કમજોરી તો અપની પર્યાયમેં અપને કારણસે હૈ, પરકે કારણસે હૈ? જયપુરમેં પરિણામ હોતા હૈ અને બાહુબલીસે પરિણામ હોતા હૈ. યે તો અપના પરિણામ અપને કારણસે હુઆ હૈ. ક્યા પરકે કારણસે હુઆ? બાહુબલીજીસે હુઆ હૈ ઐસા નહીં.

ઓહોહો! સમવશરણમેં જાતે હૈ તો કોઈતો સમ્યગ્દર્શન પાતે હૈ, કોઈ મિથ્યાદર્શન રહતે તો ક્યા ભગવાન તો હૈ નિમિત્ત. ક્યા ક્રિયા, નિમિત્તસે ક્યા હુઆ? સુનનેમેં આયે અંતરંગ કારણ એ વળી એટલે એમ કહ્યું એને અંતરંગ કારણ દર્શનમોહકા વિઘ્ન થા. દર્શનમોહકા કારણ થા માટે ભગવાન પાસે સમ્યગ્દર્શન ન પાયા. માળા! દર્શનમોહ તો પરવસ્તુ હૈ. પરવસ્તુકે કારણને અપની કાર્યકી મિથ્યાશ્રદ્ધા કાર્ય ઐસા વસ્તુકા સ્વરૂપ હૈ હી નહીં. મિથ્યાશ્રદ્ધા અપની અપને સે ક્રિયા હૈ તો ઉસકો કર્મકો નિમિત્ત કહેનેમેં આયા. દૂસરેસે કાર્ય હોતા યે ત્રીન કાલ ત્રીનલોકમેં હોતા નહીં. બોલનેમેં ઐસે આયે કે ઓહોહો! તીર્થકર

भगवानका पुण्य... समझमें आया? ल्यो, समझमें आया? निश्चयनय है वो जैसा स्वरूप है ऐसा कहेती है. जैसे के पर जवका बयना हुआ परजवका संयोग. जव संयोगसे छूटा नहीं और बयना हुआ, तो जिसकी दया का भाव था उसने बयाया ऐसा कहेनेमें आता है, ऐसा है नहीं. क्योंकि परद्रव्यकी पर्याय बयना और जवना उसके कारणसे है, और दूसरे ये बयाया, दूसराअे मार डाला जैसे कहेना वो व्यवहारनयका कथन है जैसे मानले तो मिथ्यादृष्टि है मूढ़ है. उसको तत्त्वकी दृष्टिसे बड़ी विपरीतता मान्यतामें है.

देवीलालज! वो कहेते है दयामें देभो हम पांयलज्जर दिया तो आ सब नबी गया बोलनेमें क्या कैसे आता है? प्राणभाई! आ दृकाणमें गरीब माणसने कहे अमे पयासलज्जर आया, काण उतारी दीधो. गरीब माणस कणबी ली ऐसा कहे शेटको, जूओ शेट दृकाण बडा था. आपे मदद किया तो हमारा काण र्तना छ-आठ मछिना निकल गया. क्या परसे निकलते है? शेठी! (श्रोता : ...) भींडा मूको बधा. परद्रव्यके कारणसे हमारा दृकाणकी पर्याय प्राप्त हुई और निभाव हुआ वो व्यवहारनय परका कारणसे परमें कार्य कहेती है, माने अे प्रमाणे तो मिथ्यादृष्टि है. बडा पाप है. कसाईभाना करनेवालासे ली उसका बडा पाप है. ओहोहो! आ जगतने अे वात. मिथ्यात्वका पाप कितना ज़ेर है वो पापकी (गिनती) गणतरी नहीं और राग ने द्वेष ने हिंसा ने जूहा ने ऐसा भाव किया वो तो साधारण पांडडा है, सुन तो सही. समझमें आया?

विपरीत मान्यता... वास्तविक तत्व सर्वज्ञ भगवान त्रिलोकनाथ तीर्थकर देवाधिदेव, जिसको अेक सेकन्डका असंख्य भागमें तीनकाल तीनलोक दिभा, उसकी वाणीमें आया के कोई पदार्थकी दशा कोई दूसरा पदार्थ करे त्रणकाण, त्रणलोकमें हो सकता नहीं. समझमें आया? तो हमने आ बनाया, पुस्तक बनाया, जवोकी रक्षा किया, उसका मैं मदद किया. हमारा उसपर प्रभाव पडा, उसका हमारा उपर प्रभाव पडा. वो सब व्यवहारनय निमित्त - निमित्त संबंधमें अेक दूसराका कारण कार्यको आरोप करके कथन करती है. जैसे मान ले के उसका प्रभाव उसमें ने उसका प्रभाव उसमें वो मिथ्या पाप-दृष्टि है, असत्य दृष्टि है, जूठ दृष्टि है, अधर्म दृष्टि है. भविष्यमें कसाईभाना मांडेगा ऐसी दृष्टि है. कठण बात है भाई! जगतने आ वात (श्रोता : अनर्थ) हें? अनर्थनो अर्थ जे त्रिकाण द्रव्य वस्तु स्वभाव, सर्वज्ञे ज्ञाणी वस्तु ऐसी है, वाणीमें ऐसी आयी. तीनोंसे विरोध माननेवाला ... देभो हम था तो ऐसा हुआ. त्यां हम थे तो ऐसी व्यवस्था परद्रव्यमें हुई. व्यवहारसे कहेनेमें आता है ऐसा होता नहीं. समझमें आया?

काडूकों काडुविषै न मिलावे है. निश्चय तो जैसी यीज है. द्रव्य अपना अपनेसे है. अपनी शक्ति अपनेसे है. अपनी पर्याय विकारी - अविकारी अपने से है. औसा निश्चयनय कथन करती है. औसे मानना वो सम्यग्दर्शन है. कडो बाबुभाई, आ गडबड. शेठी! क्या ये असर इसर पडती है के नहीं कोईकी! भगवानके पास अनंतबैर गये साक्षात् समवशरशमें. क्या करे भगवान! क्या दूसरा द्रव्यका पर्यायका करनेवाला भगवान है? दूसरामें जेम ईश्वर कर्ता-लर्ता है औसी कोई यीज है? समजमें आया? औसा है नहीं. कोई कर्ता-लर्ता (है नहीं). स्वयं भगवान आत्मा अपनी पर्याय करनेमें वर्तमानकालमें जो छोनेवाली है उसको करनेमें ताकात रभती है, कोई के कारणसे छो, दूसरे के कारणसे छो वो बात वस्तुमें है नहीं. समजमें आया? जूओ औसे डी श्रद्धान तैं सम्यक्त्व छो हें!

सम्यग्दर्शन जो अनंतकालमें अेक सेकंड मात्र भी भान न हुआ. अनंतवार नवमी त्रैवेयक द्विगंबर जैन साधु हुआ. द्विगंबर. दूसरे की तो बात कहां कहेना? कारण वो तो व्यवहार भी सय्या नहीं पश जिसको द्विगंबर साधु, अठयावीस भूणगुण पाण्या. छजरो राशीका त्याग और वैराग्य ईतना. दूसराने औसा लगे के तृणना तुंबडा ज़ाणे छोय, तुंबडा समजते है? वो तुंबी छोती है ना तुंबी, अे तरती है ने दूसराको ज़ाणे तारेगा औसा लगे. अरे भगवान! तेरे वस्तुकी स्थितिकी षबर नहीं. द्विगंबर साधु औसा नग्नमुनि जंगलमें रहेनेवाला पश ठिठि उसको देडकी क्रिया मेरेसे छोती है अने में परका करनेवाला कुछ हूं. कोई अपेक्षा तो व्यवहारनयसे तो हूं ने! और अपनेमें दया - दान - व्रतका भाव आता है वो मेरा धर्म है, अने उससे मेरा धर्म छोगा औसी मान्यता रभी तो अेक भव घटया नहीं ने मिथ्यादृष्टि रडा. समजमें आया?

लोकोंने अंतर मिथ्यात्व क्या है अने सम्यक्त्व क्या? किंमत ही नहीं. अनंत अनंतकाण हुआ, 'अनंतकाणथी आथडयो विना भान भगवान' वो आते है? किसमें है षबर नहीं. 'आत्मसिद्धि'. वो श्रीमद् राजयंद्र ओगणत्रीस वर्षे कव्याने! अनंतकाणसे वो तो शब्द है दूसरा. 'अनंतकाणसे आथडयो विना भान भगवान, सेव्या नहीं गुरुसंतने भूक्युं नहीं अभिमान'. अे जैन धर्मनी कणा अनंतकाणमां अेक सेकंड पश प्रगट थई नहीं अने अे कणा कैसे प्रगटे उसकी रीत अने पंथका भी षबर रडा(नहीं). अपनी कल्पनासे अने प्ररूपक जैसा मिला औसी मान्यतासे अनादिसे यले थे. समजमें आया? जेठीमलज्ज! अे निश्चय ओछो! अपना धर्मकी पर्याय निर्दोष अपनेसे छोती है, विकार दयादान अपनेसे छोता है, परका कार्य परसे छोता है मेरेसे नहीं.

જૈસા નિશ્ચયકા સ્વરૂપ જૈસા યથાર્થ હૈ એસા નિશ્ચય કહેતી હૈ. એસી શ્રદ્ધાન કરનેસે, અનંતકાળમાં નહીં હુઆ એસા સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન પીછે વ્રત - તપ ને ચારિત્ર હોતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન નહીં ત્યાં એકડા વિનાનાં મોટા ચકરડા. કોરે કાગળે મીંડા એકીલા કરોડ, એકડો પહેલો ન મળે. પહેલે ક્યા કહેતે હૈ? પહેલે કહેતે હૈ ને! પહેલે શુરુમેં. શુરુમેં એક ન મળે અને બિંદુકા પાર ન મળે. એ કરોડો શૂન્ય, ઉસમેં કોઈ એક અંક આતા નહીં. કહો બરાબર હૈ! ઔર (જો) એક અંક આયા સમ્યગ્દર્શન. વસ્તુસ્થિતિ. દેવ - ગુરુ - શાસ્ત્ર ક્યા ઔર મેરી ચીજ ક્યા? એસા અંતરમેં પિછાન હુઈ અંક લગ ગયા એકકા પીછે સ્વરૂપકી સ્થિરતાકી એક શૂન્ય લગ જાય તો એક ઉસમેં શૂન્ય લગ ગયી તો દસ હો ગયા. (નવ હો ગયા) અને એક બિના કરોડો શૂન્ય હોય નરભેરામભાઈ! કાંઈ નહીં. (શ્રોતા: એકડા વિના તો નકામું છે) એકડા વિના નકામું જ છે એમ સમ્યગ્દર્શન, સત્યદર્શન, સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા કહે છે, યે ક્યા ચીજ હૈ યે સમજે ને પ્રતીત અનુભવ બિના સબ થોથે થોથા હૈ. એના ત્યાગ ને એના વ્રત ને એના નિયમ ને એના અપવાસ એ અરણ્યરૂદન. એ રણમેં રૂદન કરના જૈસા, ઉસકા રૂદન કોઈ સુને નહીં ને ઉસકા રૂદન મિટે નહીં. સમજમેં આયા?

તો કહેતે હૈ કિ નિશ્ચયનય એસા હી શ્રદ્ધાન કરનેસે સમકિત હોય. તાકૌ યાકા શ્રદ્ધાન કરના. ત્યાં પ્રશ્ન: જો એસા હૈ તો જિનમારગ વિષે દોય નયનિકા ગ્રહણ કરનેકે લીયે કહા હૈ. ભઈ! શાસ્ત્રમાં તો બે નયના ગ્રહણ કહા હૈ. તુમ એક નયના કથન તો સમ્યગ્દર્શન અને દૂસરા નયકા કથનકો માને તો મિથ્યાદર્શન. શિષ્યે પ્રશ્ન કીયા. બડી માર્મિક બાત હૈ. ગૃહસ્થાશ્રમમેં રહતે હૈ ટોડરમલજી. હજારો શાસ્ત્રોકા નિચોડ નિકાલ કરકે આચાર્યોને સર્વજ્ઞોકા પેટ ક્યા થા વો ખુલ્લા કર દિયા હૈ. વો કહેતે હૈ કે ત્યારે જિનમાર્ગ વિષે નિશ્ચય અને વ્યવહાર ભાઈ! નિશ્ચય અને વ્યવહાર અમે બેય સાંભળીએ છીએ, બેય હમ સુનતે હૈ. નિશ્ચય અને વ્યવહાર દો હોતા હૈ. બે માર્ગ તો બેય નયકા કથન તો હૈ, હૈ નહીં એસા નહીં.

જિનમાર્ગ વિષે દોય નયનિકા ગ્રહણ, ગ્રહણ ઉપર વજન છે અહીંયા. શાસ્ત્રમાં તો દોય નયનિકા ગ્રહણ કરના કહ્યા હૈ. ગ્રહણ કરો... ગ્રહણ કરો...ગ્રહણ કરો... નિશ્ચયકો ભી ગ્રહણ કરો અને વ્યવહારકો ભી એસા શાસ્ત્રમેં આતા હૈ અને તુમ યે કહો કે નિશ્ચયકો ગ્રહણ કરો અને વ્યવહારકો છોડ દો. હાં, એસા ક્યોં કહા? સુન તો સહી તો કેસૈ હૈ તાકા સમાધાન : જિન માર્ગ વિષે કહીં તો નિશ્ચયનયકી મુખ્યતા લિયે વ્યાખ્યાન હૈ. સર્વજ્ઞ ભગવાનકા મુખસે નિકલા, સંતો આચાર્ય જંગલમેં બસનેવાલા ધર્માત્મા, ઉસને જો કોઈ નિશ્ચયકી મુખ્યતા લિયે વ્યાખ્યાન હૈ તાકૌ તો સત્યાર્થ એસે હી હૈ (એસા જાનના)

સ્વદ્રવ્ય આશ્રય, સ્વગુણ આશ્રય, સ્વપર્યાય આશ્રય, સ્વવિકાર આશ્રય, જો કથન ઉસકા યે હૈ એસા કહા એ સત્યાર્થ હૈ. સમજમેં આયા ? મુખ્યતા લિયે વ્યાખ્યાન નિશ્ચયકી હૈ તો સત્યાર્થ 'એસે હી હૈ' તો સાચું એસે હી હૈ. પણ હજી નિશ્ચયનય ક્યા ? વ્યવહારનય ક્યા ? ખબરેય ન મળે.

તુંબડીમાં કાંકરા. વો તુંબડી હોતી હૈ કે નહીં ? એ સૂકી હોય તો ઓલા અંદરના બીજ હોય ને બીજ, ખખડે બહુ કે જાણે રૂપિયા હશે અંદર. છૂટા પડી જાયને છૂટા તુંબડીમાંથી ઓલા બીજ મોટામોટા આવડું બીજ હોય પણ આ દૂધી આવડી, છૂટું પડી જાય અને ઓલું કૂણું હોય પાતળું તો રૂપિયા હશે આમાં તે ? રૂપિયા સમજે ? ઉસમેં રૂપિયા પડા હોગા ? યહાં છિદ્ર તો હૈ નહીં, આખી તુંબડી હૈ છિદ્ર હૈ નહીં, ખખડાટ બહોત હોતા હૈ ભૈયા. તુંબડીમાં કાંકરા ? યે તો બીયા હૈ. રૂપિયા બુપિયા કહાંસે આયા ? ખખડાટ એસા લગે રૂપિયા જૈસા ખખડાટ ખખડાટ. પછાડે છે ને રૂપિયા આમ પછી આ શું કહેવાય ? આ પીપડી ઉપર પહેલાં કરતાને ? હવે તો ક્યાં તમારા રૂપિયા રહ્યા. હવે તો પાંચ - પાંચ, દસ - દસ હજાર, વીસહજાર રોકડા ક્યાં ગણવા બેસે ? લોન કાં લોન પ લાખની(પાંચ લાખની), ૧૦લાખની(દસલાખની). ઓલો તો પીપડી ઉપર આમ ખખડાવતા. પીપડી સમજતે હૈ ? પથ્થરકી કાળી એક રાખતે થે. કાળા પથ્થરના એક ટુકડા રખતે થે ગામમેં ઓસરીમેં બાકી સબ ગાર. આ તો પહેલેકી બાત હૈ સબ. સમજમેં આયા ?

એમ અહીંયા તુંબડીમાં બીયા હૈ, કે કાંકરા હૈ, કે પૈસા હૈ, રૂપિયો હૈ ખબરેય ન મળે એમ નિશ્ચય ક્યા હૈ, વ્યવહાર ક્યા હૈ, કહાં નિશ્ચયકા કથન શાસ્ત્રમેં ચલા અને કહાં વ્યવહારકા, કઈ અપેક્ષાસે ચલા, ખબરેય ન મળે. બસ વાંચ્યે જાવ, કીધે જાવ ને દીધે રાખો. સમજમેં આયા ? કહેતે હૈ વીતરાગમાર્ગ, ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા સીમંધર પ્રભુ બિરાજે છે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં. સમજમેં આયા ? ત્યાંસે કુંદકુંદાચાર્ય યહાંસે જાકર આઠ દિન ત્યાં રહે. આઠ દિન ત્યાં ભગવાન પાસે રહે થે. ઔર સાક્ષાત્ દો હજાર વર્ષ પહેલે યે કુંદકુંદાચાર્ય આયા ઔર સમ્યગ્દર્શન - જ્ઞાન - ચારિત્ર થા પણ આચાર્ય ભરતક્ષેત્રમેં થા, વો બહોત નિર્મળ થા. ભગવાન પાસે આયા. યહાંસે આકર શાસ્ત્ર બનાયા. સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા એસા ફરમાતે હૈ. સમજમેં આયા ? કહો કહા થા કે નહીં ?

વો પોન્નુરહિલ, મદ્રાસસે એંસી મિલ પોન્નુરહિલ ટેકરી હૈ. ગયે થે ન તુમ ? આયે થે ? હેં ? ગયે થે. અચ્છા હળવે હળવે બોલતે હૈ. વો પા ઘંટેકા રાસ્તા હૈ એસા. ઉસમેં ગુફા હૈ ત્યાં પંડિત લોગે ભાષણ ક્રિયા થા કે કુંદકુંદાચાર્ય યહાં બિરાજતે થે ધ્યાનમેં. ઉસમેં વિકલ્પ આયા ઔર ભગવાન પાસે ત્યાંસે ગયે સાક્ષાત્ ત્રિલોકનાથ પાસે. ત્યાંસે આઠ દિન

રહકર યહાં આયા અને યહાં સમયસાર શાસ્ત્રઆદિ પોન્નુરહિલમાં બનાયા હૈ લક્ષ્મીચંદ્રજી ! ખબરેય નહીં હોય તમને તો એ. શેઠી ! (શ્રોતા : ...) હેં ? પુજારી કહેતે થે ને વો માણસ કહેતે થે વો ભાષણ ક્રિયા થા પંડિત લોકોએ ઈતિહાસ નહીં. ત્યાં(ત્યાં) વો એક અન્યમતિકા બાવા હૈ ક્યાંય, વો ત્યાં આગળમેં ઉસમેંસે વો નિકલા, કે યહાં એક મહાનપુરુષ રહેતે થે સંત ઔર બડી લબ્ધિ થી, બડી તાકાત થી. ધ્યાન કરતે થે. અન્યમતિમેં સે નિકાલા. આ તો આપણા જૈનકા પંડિત હૈ ને મદ્રાસવાળા, વો કહેતે થે કે યહાં એસે ચલતે હૈ એસી બાત ચલતી હૈ બહોત પ્રભાવના ત્યાં હૈ. વો ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યકા ચરણ હૈ. નયા બનાયા હૈ પુરાના તો કહાં હૈ. ઔર ઉસકે ઉપર પાંચ ચંપાકા ઝાડ હૈ. તો ચંપાકા ઝાડકા ફૂલ પવન હોય તો ઉસકે પડે ને ઉપર એ તો કુદરતી પણ લોકોકો એસી મહિમા હૈ કે કુદરતે પાંચ ચંપાના ઝાડકા ફૂલ વો પગ ઉપર પડતે હૈ. સમજમેં આયા ?

મેળા બહોત હોતા હૈ રવિવાર રવિવારે અમુક માણસ આતે હૈ, બાર મહિને એક દિવસ રહેતા હૈ. યે મેરે ખબર નહીં યે બહોત માણસ આતે હૈ. હમતો પહેલે વહેલે ગયે થે, કીધું વાત તો સચ્ચી લગતી હૈ. ભગવાન પાસે ગયે થે વો બાત તો સચ્ચી હૈ પણ આ લોકો યહાંસે ગયે હૈ એસા કહા, પણ ક્યાંકસે તો ગયે થે કે નહીં ? સાક્ષાત્ ભગવાન પાસ જાકર, મુનિ ભાવલિંગી દિગંબર સંત થા. દો હજાર વર્ષ પહેલે સંવંત ઓગણપચાસમેં, ત્યાં જાકર બહોત સુના આઠ દિન. ત્યાંકા ચક્રવર્તી થા ઉસને પૂછા પ્રભુ, આ કૌન ? ક્યોંકી ત્યાં તો પાંચસો ધનુષકા દેહ. દો હજાર હાથ આ ચાર હાથકા તીડ જેટલા લાગે તીડ, તીડ, તીડ સમજે ? પતંગ પતંગ નરભેરામ ભાઈ ! બે હજાર હાથને આ ચાર હાથ, કેટલામું થયું ? (શ્રોતા : પાંચસો ગુના) પાંચસો ગણું, પાંચસો ગુણા. ભગવાનની સભા અત્યારે બિરાજે છે. મહા પરમાત્મા. ચક્રવર્તીભી ત્યાં હૈ.

આ દો હજાર વર્ષ પહેલેકી બાત હૈ. ત્યાં તો આયુષ્ય કોડ પૂર્વકા હૈ. ભગવાન તીર્થકર દેવકા કોડ પૂર્વકા આયુષ્ય હૈ. એક પૂર્વમેં સિત્તેરલાખ કોડ છપ્પન હજાર વર્ષ કોડ ચલા જાતા હૈ. એક પૂર્વમેં સિત્તેરલાખ ક્યા હૈ, વો બડી ચીજ નહીં હૈ યે તો આહાહા ! બડી લગતી હૈ. (શ્રોતા : પોતે અનાદિ અનંત છે) હવે અનાદિસે ચલે એમાં ઈતની ચીજ એક પૂર્વની અંદર સિત્તેર લાખ કોડ વર્ષ ને છપ્પન હજાર કોડ વર્ષ એક પૂર્વમેં જાતે હૈ. એસા કોડ પૂર્વકા ભગવાનકા આયુષ્ય વર્તમાન બિરાજે ઉસકા હૈ. ભગવાનની વાણી નિકલતી હૈ સમવશરણમેં અભી. ઈન્દ્રો જાતે હૈ સમવશરણમેં દિવ્ય ધ્વનિ હોતી હૈ. ત્યાં આગળ ભગવાન પાસે કુંદકુંદાચાર્ય ગયે થે આઠ દિન રહકર ત્યાં રહ્યા ઔર પછી યહાં આકર સમયસાર પ્રવચનસાર ઓહો !

સર્વજ્ઞકા પંથ તો વો હૈ, માર્ગ વીતરાગકા આ હૈ ઐસે સમજે બિના, અનંતકાલકી અપની કલ્પનાસે માન રખા હૈ, મિથ્યાદષ્ટિ. સમયસાર પ્રવચનસાર આદિમેં બહોત બહોત લેખ દિયા પણ મિથ્યાદષ્ટિકે ક્યા કિંમત હૈ ખબર નહીં. મિથ્યાદષ્ટિ, અરે! મિથ્યાદષ્ટિકા પાપ નિગોદમેં લે જાયેગા. સમજમેં આયા? નિગોદ એક બટાટા, સક્કરકંદ, એક શરીરમેં અનંત જીવ ઉસમેં ચલે જાયેગા પરંપરાએ કરી કરકે. આત્માકા ક્યા ચીજ હૈ? નિર્મળ સમ્યગ્દર્શન ક્યા હૈ? ઉસકા ક્યા હૈ? ઉસકા વિવેક નહીં. ઉસકા પરિણામ તો આચાર્ય મહારાજ નિગોદ કહેતે હૈ. ક્યા કહે! એની કિંમત ન મળે. મિથ્યાત્વ કિતના પાપ હૈ અને સમ્યગ્દર્શનમેં કિતના ધર્મ હૈ! તો કહેતે હૈ કિ નિશ્ચયકા કથન યથાર્થ હૈ. દેખો! ઐસે જાનના બહુરિ(ઔર) કહીં વ્યવહારનયકા કથન મુખ્યતા લિયે વ્યાખ્યાન હૈ તાર્કી ઐસે હૈ નહીં. ગોમ્મટસારમેં આયા. જ્ઞાનાવરણીસે જ્ઞાન રુકા, દર્શનાવરણીસે દર્શન રુકા ઐસા કથન આયા, તો વ્યવહારનયકી મુખ્યતાસે કથન હૈ. સમજમેં આયા? તો કેસે માનના? ઓહોહો!

દેખો! ઘાતિકર્મસે જ્ઞાન - દર્શન - આનંદકા ઘાત હુઆ, વ્યવહારની મુખ્યતાસે કથન હૈ. વસ્તુ ઐસી હૈ નહીં, કથનકી ખબર નહીં, કઈ નયકા કથન, એ આ લિખા હૈ, આ લિખા હૈ. સબ તકરાર કરતે હૈ. લિખા હૈ સબ, હવે સુનતો સહી! કઈ નયકા આશ્રયસે કથન ચલતા હૈ ઉસકો તેરે ભાન નહીં અને માન લે કે વોભી સચ્ચા અને વો ભી સચ્ચા. વ્યવહારનયકા કથન ભી સચ્ચા અને નિશ્ચયનયકા કથન, દો સચ્ચા હો સકતે નહીં. કહેતે હૈ એ તાર્કી ઐસે હૈ નહીં. આહાહા! આ વાત. વ્યવહારનયકા કથન પરદ્રવ્યકે આશ્રયસે પરમાં કુછ હોતા હૈ, ઐસા જહાં જહાં કથન ઉપદેશ ચલે, ઉસકા અર્થ ઐસા કરના, વો કહેતી હૈ વ્યવહારનય ઐસા હૈ નહીં. શાસ્ત્રમેં લિખા હૈ વ્યવહારનયસે તો ઐસા ભી હૈ નહીં. ઓહોહો! હવે આ તે ક્યાં નવરો છે ઈ? શેઠી! નવરા હૈ. અભી તક હી નવરા હુઆ નહીં. સમજનેકી ચીજ હૈ. દેખો મહેન્દ્રભાઈ નવરા ક્રિયા તો હવે નહીંતર તો નવરા ક્યાં?

કહેતા'તા ઝવેરી લેના ને દેના ને જાના ને જાના ને. (શ્રોતા : ...) એમ કે જિંદગીભર તો કાંઈ કરના નહીં હૈ. નવરાશ નહીં સમજતે? ફુરસદ લેના. લ્યો, તમારી ભાષા. સબ તો તમારી ભાષા આતી નહીં. આ તો તમે હિંદી બહોત હિંદી. થોડી થોડી હિંદી હોતી હૈ કંઈ સબ નહીં આતી હૈ હમકો. સમજમેં આયા? કામ ચલે સાધારણ જનકો ઐસી હિંદી હૈ. ક્યા કહેતે હૈ ઓહોહો! ઐસે હૈ નહીં. વૈદરાજ ક્યા ક્રિયા(કહા)? ઐસે હૈ નહીં. રુચે છે ને! સમજમેં આયા? જહાં જહાં વ્યવહારનયસે કથન ચલા હો, ઉસકે કારણ ઉસમેં પ્રભાવ પડા, ઉસકે કારણસે અસર આયા, કર્મકા અનુભાગકા પ્રભાવ જીવમેં આયા. ઉસકે

કર્મકા અનુભાગ તીવ્ર થા તો આત્મામેં તીવ્ર પરિણામ વિકારકા કરના, પરના ક્રિયા હુઆ એસે હે નહીં. એસે હે હી નહીં, તો હે ક્યા ?

નિમિત્તાદિ અપેક્ષા, નિમિત્ત આદિ અથવા સમજે! વ્યવહાર, એ સંયોગ. નિમિત્તાદિ એટલે નિમિત્ત અને સંયોગકી અપેક્ષા ઉપચાર ક્રિયા હે એસા જાનના. યે તો ઉપચાર કથન. આ બડી કથનીમેં વિરોધ વર્તમાન પંડિતલોગ અને કેટલાક ત્યાગી લોગકી સાથમેં આ વિરોધ હે. સમજમેં આયા? ક્યોં પંડિતજી! (શ્રોતા : ...) વો તો આ વાત અનંતકાળથી સુની નહીં, અનંતકાળ ત્યાગી અનંતવાર હુઆ, મરી ગયો સંથારા કરીને. દો - દો મહિનાના સંથારા, સંથારા સમજતે હે? (શ્રોતા : સમાધિમરણ) દો માસ - સાઠ દિન, સાઠ દિન તે કેસા? જૈસા વૃક્ષકી ડાળ પડે. અંતરતત્ત્વકા ક્યા ચીજ હે ઉસકા ભાન નહીં, પતા નહીં. યે જ્ઞાનમૂર્તિ, પ્રભુ યે રાગસે નિરાલા, અને રાગ હોતા હે દયા દાનના વો ભી પુણ્યબંધકા કારણ મેરી પર્યાયમેં મેરે કારણસે હોતા હે, પરકે કારણસે નહીં. સમજમેં ભેદજ્ઞાન કભી એક સમયમેં ભેદ ક્રિયા(નહીં) અને ભેદજ્ઞાન બિના કભી આત્માકા કલ્યાણ હોતા નહીં. જુઓ વ્યવહારનય ભેદ નહીં કરાતી હે? એમ કહેતે હે, વ્યવહારનય તો દો કા અભેદ કથન કરતી હે. હે એસા નહીં હે એસા જાનના. આહાહા! તાકૌ એસે હે નાહીં. નિમિત્તાદિ અપેક્ષા ઉપચાર ક્રિયા હે ઉપચાર - આરોપ ક્રિયા હે સમજે?

યોખાનું નહોતું કહ્યું કે બોરી હોતી હે ને બોરી, બોરી યોખાની. ક્યાં ગ્યા(ગયા) અમારે કુંવરજીભાઈ! આ યોખાની બોરી ચારમણ ને અઢી શેર, કહ્યું'તું ને એક ફેરી તોળે - તોળે ચારમણ ને અઢી શેર. અમારી દુકાનની પાસે દુકાન હતી બીજા લોટીયા વોરાની. એ બોલે ઓલો, તોળે ઓલા કોળી તોળતા હોયને! એક કોળી હતો એ મોટો હતો તે દિ' તે દારૂ બહુ પીતો હતો. ચારમણ ને અઢી શેર! તે ચારમણ યોખા અને અઢીશેર તો બારદાન છે. યોખાની સાથે બારદાન તોલનેમેં આયા, ઉસમેં નિકાલ દેના ચાહિયે અઢી શેર. ન્યાં(ત્યાં) ખૂટે તો કાંઈ બારદાન રંધાય નહીં કે ચારમણ યોખા રાંધ્યા, અઢી શેર ખૂટયા ને વો તો ચારમણ અઢી શેર થા. (શ્રોતા : પૈસા યોખાના) પૈસા યોખા એ તો એ વખતે હારે(સાથે) ઈ જાતનું હોય. ઈ તો પૈસા યોખાના આપવા પડે. આ ઓલા શું કહેવાય, સિંગાપોરના યોખા આવતાને મોટા આવડા લાંબા, લીલા પટ્ટા નહીં પાંચ - પાંચ મણની ગુણી, તો ઈ ગુણી યોખામાં તોળાય, ભેગી તોળાય પૈસા દેવા પડે પણ એ ખવાય નહીં.

દેવીદાસજી! એ આવે છે ઓલા, એ યોખા આવતા સિંગાપોરના નહીં! મોટી પાંચ મણની ગુણ વચ્ચે પટ્ટો લીલો, લીલા પટ્ટા. સિંગાપોરથી યોખા, સબ દેખા હે ને

હમ તો. હમ તો કુલ્ફા દેખતે, હમ તો પહેલે ત્યાં કુલ્ફાના ચોખા અમારે ઘેરે ખવાતા. કુલ્ફા કુલ્ફો ઈ હવે કુલ્ફો બુલ્ફો ભૂલી ગયા. કુંવરજીભાઈ ભૂલી ગયા(ગયા) હશે. કુલ્ફાના ચોખા થાતા ઝીણા. આ વાંસાવડ હવે થાય છે સમજાય છે? એ વખતમાં ઝીણા પાતળા કુલ્ફા એની ગુણો આવતી મોટી. એ તો બધા લોહવા થ્યા(થયા)ને એમાં ને એમાં ગુંચવાઈ જાય એટલે કાંઈ ખબર નહોય બહુ. સમજમેં આયા? ક્યા કહેતે હૈ કે વ્યવહારનયસે કથન ક્રિયા હો મુખ્યતાસે હોં - વ્યવહારકી મુખ્યતાસે કે દેખો ભૈયા, ભગવાનકા દર્શન હુઆ. શ્રેણિક રાજાએ અંદર નરકકા આયુ તોડ દિયા, સમ્યગ્દર્શન પા લિયા, ભગવાનકી સમીપમેં પાયા. ભગવાન ન હોત તો પાત નહીં એસા કથની વ્યવહારકી મુખ્યતાસે કહેનેમેં (આયા હૈ) એસા હૈ નહીં. યે તો અપની પુરુષાર્થકી ક્રિયાસે સમ્યગ્દર્શન ક્ષાયિક પાયા હૈ. સમજમેં આયા?

એમ જહાં જહાં (શ્રોતા : ...) ક્યા પણ ત્યાં કરનેવાલા કૌન? અપની પર્યાયકા કર્તા અપને પર્યાયકા કામ આત્માકા હૈ, નહીં કે ભગવાનસે હુઆ હૈ. ભગવાનકે સમવશરણમેં તો બહોત સિંહ, વાઘ, ઈન્દ્રો કોડો આતે હૈ ત્યાં ક્યાં સબ સમજતે હૈ? એસા ને એસા ચલે જાતે હૈ સમજે બિના. અનંતકાળ એસા હુઆ. ક્યા કહેનેમેં આતા હૈ ક્યા મર્મ હૈ વો બાત પકડમેં ન આવે, મિથ્યાદષ્ટિ લેકર ચલા જાય. ક્યા કરે કોઈ? સમજમેં આયા? કહેતે હૈ કે જહાં જહાં વ્યવહારકા કથન ચલા હો, ત્યાં વો નિમિત્તાદિકી અપેક્ષા ઉપચાર ક્રિયા હૈ એસા જાનના. ઈસ પ્રકાર જાનનેકા નામ હી દોઉ નયનિકા ગ્રહણ હૈ. દેખો પ્રશ્ન ક્રિયા થા ને ઉસને? કે શાસ્ત્રમેં દો નયકા ગ્રહણ ક્રિયા(કહા) હૈ. ગ્રહણ કરનેમેં ક્રિયા(કહા) હૈ ગ્રહણ કરનેકો ક્રિયા(કહા) હૈ તો તુમ કહેતે હો કે નિશ્ચયનયકો ગ્રહણ કરો અને (ઉપાદેયકી શ્રદ્ધા કરકે છોડદો) વો વ્યવહારકી શ્રદ્ધા કરો. નિશ્ચય ઉપાદેય, વ્યવહારકી શ્રદ્ધા હૈ ઈતના માનો છોડ દો - શ્રદ્ધા છોડ દો એસી બાત હૈ. હમને તો ઈતના સુના હૈ દો નયકા ગ્રહણ હૈ. ધન્નાલાલજી, ગ્રહણકા અર્થ દોયકા અંગીકાર કરના? કે નહીં નહીં. ગ્રહણકા એસા અર્થ હુઆ, નિશ્ચયસે કહા હોય એસા સત્યાર્થ જાનકર માનના સચ્ચા, વ્યવહારકા કથન મુખ્યતાસે કહા, ઉપચારસે કહા એસા જાનના. ઉસકા જાનનાકા નામ ગ્રહણ ક્રિયા હૈ. આદરના હૈ એસા કહેનેમેં આયા નહીં. આ જાનના ને આદરના ને શું હશે આ બધું? સમજમેં આયા?

અનંતકાળમાં કોઈ'દી સુના નહીં સત્ય. ઓહો! અપૂર્વ ધરમ એક સેકંડ, એક સેકંડ સમ્યગ્દર્શન જન્મ - મરણકા અંત! એસી બાત કભી સુની નહીં, રુચિ નહીં, અંદરમેં પરિણમી નહીં. (શ્રોતા : બેય સાથે રહે) બન્ને સાથ રહે અને બેય છે બીજી. એ તો કીધું ને બીજું છે જાણવું કે બીજી છે, આદરવા ક્યાં કહ્યું છે? એમાં તો સિદ્ધાંત એ નીકળ્યો કે

પહેલો વ્યવહાર અને પછી નિશ્ચય એમ છે નહીં. એ આત્મસિદ્ધિમાં નિકલા. વો તો ત્યાં અગાસમાં કહા થા દેખો કીધું - ક્યા કહેતે હૈ શ્રીમદ્જી. 'નય નિશ્ચય એકાંતથી એમાં નહીં કહેલ; એકાંતે વ્યવહાર નહીં બન્ને સાથ રહેલ' (શ્રોતા : ...) હાં, દોનો સાથ.

જુઓ આપણે આયા ને દ્રવ્ય સંગ્રહમાં સુડતાલીસ ગાથા. દુવિહં પિ મોક્ષહેડં જ્ઞાણે પાઠણદિ જં મુળી ણિયમા। એક સાથ નિશ્ચય - વ્યવહાર ધ્યાનમાં આતા હૈ. સમજમાં આયા ? તો અહીંયા ભી કહા કે એક સાથ દો હૈ. પહેલા વ્યવહાર કરો અને પિછે નિશ્ચય હોતા હૈ ? વસ્તુમાં હૈ નહીં. શ્રીમદ્ પોતે કહે, એના અર્થ કરનારાને સમજાય નહીં. સમજાય છે ? કે આ શું ? એ બોલી ગ્યા 'તો ખરા ઈ હો જરીક. એક જણો બોલી ગ્યા(ગયા) ત્યાં પાછળ વ્યાખ્યાનમાં કે વાત તો સૂક્ષ્મ બડી હૈ યહાં તો સ્થૂળ ચલતી હૈ. ભાઈ શ્રીમદ્ કહે છે એની તમને ખબર ન મળે. નિશ્ચય એટલે આત્માના સ્વભાવનું ભાન શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ જ્ઞાતા. અને ઉસમાં રહે નહીં સકે એટલે દયા - દાન - વ્રત - ભક્તિ - તપ - જપ - પૂજા - જાત્રાકા ભાવ આતા હૈ, ઉસકો જાનના ઉસકા નામ વ્યવહાર. હૈ ઉસકા નામ વ્યવહાર, આદરણીય ઉસકા નામ વ્યવહાર એસા કહેનેમાં આયા નહીં. એક સાથ દો રહેતે હૈ.

નિશ્ચય બિના વ્યવહાર કેસા ને વ્યવહાર બિના નિશ્ચય કેસા ? સમજમાં આયા ? દો નયકા સાથમાં જ્ઞાન કરના હો ને પણ વો વ્યવહાર બિના નિશ્ચય કેસા કા અર્થ કંઈ વ્યવહારસે નિશ્ચય હૈ એસા નહીં. અને નિશ્ચયસે વ્યવહાર હૈ એસા ભી, એમ નહીં. સાથમાં દો હૈ સ્વરૂપકા ભાન ભી હૈ ઔર રાગ આદિ ભી અંદર શુભ દયા આદિ ભક્તિ - પૂજાકા ભાવ ભી હૈ. વો દો નય સાથમાં રહેતી હૈ. ક્યું માણેકલાલજી ! સમજમાં આયા ? ઈસ પ્રકાર જાનનેકા નામ હી, જો એટલું પાછું નાંખ્યું. જાનનેકા નામ હી દોઉ નયકા ગ્રહણ હૈ. (શ્રોતા : જાનના) હા, જાનના, દો નય જાનના, આદરના એક અને જાનના દો હી. આદરના એક નિશ્ચય અને જાનના દો હી. એક નય ન જાણે, વો તો પહેલે આ ગયા, વ્યવહારને ન માને એકાંત મિથ્યાદૃષ્ટિ. વ્યવહારકો આદરણીય માને મિથ્યાદૃષ્ટિ. ધર્મકા મૂળકી ઉસકો ખબર નહીં. સમજમાં આયા ?

બહુરિ - (વળી) દોઉ નયનિકે વ્યાખ્યાનકોં સમાન સત્યાર્થ જાનિ એસે ભી હૈ અને એસે ભી હૈ એસા ભમરૂપ પ્રવર્તનેકરિ તો દોઉ નયનિકા ગ્રહણ કરના કહ્યા હૈ નહીં. ભગવાન સંતોએ અને ભગવાનોએ તીર્થકરોએ દોય નયકા કથન વ્યાખ્યાનકો સમાન નિશ્ચય ભી સમાન, વ્યવહારભી સમાન દો કક્ષ. ક્યા કહેતે હૈ સમાનકક્ષી, સમકક્ષી દોઉ. નિશ્ચય ભી નય હૈ અને વ્યવહાર ભી નય હૈ, દો સમકક્ષી હૈ, દો કા પલ્લા સરખા હૈ. સમજમાં

આયા ? નહીં એસા હૈ નહીં. વો કહેતે હૈ દો કા પલ્લા હૈ ને ? એકમાં ભલે માલ હોય અને એકમે ભલે તોલા હો, એસા યહાં દષ્ટાંત લાગુ પડતે નહીં. સમજમે આયા ? (શ્રોતા : ...)
એસા હો ગયા લ્યો, એસા હૈ નહીં.

અંતર ભગવાન આત્મા, જિસકો શાસ્ત્રમે નિશ્ચય સત્ય સ્વરૂપ સ્વતંત્ર સ્વરૂપસે કથન કહા હો, વો હી સત્યાર્થ હૈ. ઓર જહાં નિમિત્તાદિ પરાધીન વ્યવહાર આદિસે ઉપચાર ક્રિયા હો વો સત્યાર્થ નહીં, સચ્ચા નહીં. દો હી સચ્ચા માનના ભ્રમ હૈ તેરી મિથ્યાદષ્ટિ હૈ. ઓહોહો ! સમજમે આયા ? હા પાડી'તી કે નહિં તમે બાલચંદજી ! ઓ આયા થા ને કુછ પત્તા તુમ્હારે ભોપાલસે આયા થા. યહાં ભી પીછે તુમ્હારા નામસે યહાં વિશેષ છપા થા વો. ભાવનગર જઈને વિશેષ છપા થા ઉસકા. કે જુઓ અહીંયા ભોપાલસે આયા હૈ ને હૈ તો ટોડરમલજીકા, કોઈકા હૈ નહીં. આહાહા !

તો કહેતે હૈ એસી નિશ્ચયકા કથન ચલા એ એની ખબર ન મળે. વો ભી સચ્ચા, વ્યવહારસે કથન ક્રિયા વો ભી સચ્ચા. દોઉ એસે નયનિકે વ્યાખ્યાનકો સમાન, સમાન એટલે સરખા અને સત્યાર્થ, જાનિ એસે ભી હૈ ને એસે ભી હૈ એસા ભ્રમરૂપ પ્રવર્તનેકરિ, યે તો ભ્રમણા તેરી હૈ. વ્યવહારતો એક નિમિત્તકા જ્ઞાન કરાનેકો કહાથા, ઉસમે ઘૂસ ગયા તુમ ? કે ઉસસે હોતા હૈ ઉસસે હોતા હૈ. પાળો સંચમ વ્રત પાળો ઉસસે કભી કલ્યાણ હોગા, મરી જાય તોય નહીં કલ્યાણ હો સુનને ! (શ્રોતા : ...) હેં ? મર જાતે હૈ નિગોદમાં જાતે હૈ કમે કમે સમજમે આયા ? દષ્ટિકી ખબર નહીં, સમ્યગ્દર્શનકી ક્યા ચીજ હૈ, નિશ્ચયકી ચીજ ક્યા હૈ ઉસકી પ્રતીતકા ઓળખાણ ભાન નહીં કહાં સે આયા ? ભવભ્રમણમે ચોરાશીકા પંથમે જાકે ચલે જાયેગા એક પંથ ભી ઘટેગા (નહીં) સમજમે આયા ? ધરમચંદજી !

દોઉ નયનિકા ગ્રહણ કરના કહ્યા હૈ નાહીં. એસે ભ્રમરૂપ પ્રવર્તનેકરિ તો દોઉ નયકા ગ્રહણ કરના કહ્યા હૈ નાહીં. બહુરિ પ્રશ્ન બેય નયને ગ્રહણ કરવાનો અર્થ કે વ્યવહાર હૈ એસા જાનના. નિમિત્તકી અપેક્ષાસે કથન ક્રિયા હૈ એસા જાનના. નિશ્ચય જે યથાર્થ વસ્તુ હૈ ઉસકો જાનકર આદરના. સમજમે આયા ? આદરના તો આત્માકી બાત હૈ. પરમે નિશ્ચયકા કથન તો પરકા યથાર્થ હૈ. વ્યવહારકા કથન પરમે હો વો ઉપચારસે એસા પરકો ભી જાનના. સમજમે આયા ? તો સ્વમે આપણે વાત કરતે હૈ. અને સામાનો નિશ્ચય હૈ વો ક્યા અપનેકો આદરના હૈ નહીં. (શ્રોતા : વો જ્ઞેય) વો જ્ઞેય, વો જ્ઞેયકા યથાર્થ સ્વતંત્ર બાતકા કથન ક્રિયા હો કે ઉસકી પર્યાય ઉસકા દ્રવ્ય ઉસકા ગુણ ઉસસે હુઆ વો સત્યાર્થ ઉસકા હૈ એસા તેરે જાનના. અને વ્યવહારસે કથન ક્રિયા હો ઉસકો તો ઉપચાર હૈ નિમિત્તકી અપેક્ષા

કથન ક્રિયા એસા તેરે જાનના. સમજમેં આયા? દોઉ નયકા સમાન અને સત્યાર્થ, વ્યવહાર ભી સચ્ચા હૈ કે નહીં? નહીં. વ્યવહાર તો નિમિત્તકી અપેક્ષાસે કથન કરનેવાલા હૈ. સચ્ચા હૈ (નહીં).

બડી વો બનારસીદાસકે વખતમેં વો ચર્ચા હુઈ થી. બનારસીદાસે જબ નિકાલા, કે વ્યવહારકી રુચિ કરનેવાલા મિથ્યાદષ્ટિ હૈ. ઈતના ... હુઆ સામે દૂસરા સંપ્રદાયમેં. તો એક કોઈ નામ હતા, નામની ખબર હૈ હમકો. પણ ઉસને પછી એક બનાયા કે નહીં વો બનારસીદાસ કહેતે હૈ કે વો નિશ્ચય હી એક આદરણીય અને વ્યવહાર આદરણીય નહીં એમ નહીં. દોય નય સમકક્ષી હૈ. પછી પુસ્તક બનાયા યુક્તિસે. સમજમેં આયા? એસા હૈ હી નહીં. અભી ભી એસા નિકાલા થા, થોડા વર્ષ પહેલે નવ્યાણુકી સાલમેં. નિશ્ચય, નિશ્ચય હૈ વો સત્યાર્થ હૈ ને વ્યવહાર સત્યાર્થ નહીં, નહીં દોય નય સમકક્ષી હૈ. દો પલ્લા સરખા માનના.

(શ્રોતા : વ્યવહાર વ્યવહારકી જગહ તો સચ્ચા હૈ) તો વ્યવહાર સચ્ચા હૈ કે હૈ ઈતના, આદરણીય હૈ વો કોણે કહા? હૈ એસા જાનના વો સચ્ચા. (શ્રોતા : ...) યહાં આદરણીયકી બાત હૈ, સચ્ચા નહીં હૈ? (શ્રોતા : કુંદકુંદાચાર્ય ભગવાનકે પાસ ગયે થે) અરે! ઉસકે પાસ અપનેસે હુઆ. (શ્રોતા : ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ.....) એ પણ અપની પર્યાયસે હુઆ કે પરસે હુઆ? તો ભગવાન પાસે તો બહોત માણસ હૈ સમોશરણમેં. ભગવાનકે પાસ સમોવશરણમેં તો તિર્યંચ, પશુ, દેવ કોડો માણસ હૈ. સબકો ક્યું ધર્મ નહીં હોતા? ભગવાનસે હો તો! અપની પર્યાયસે હુઆ, અપને કારણસે પુરુષાર્થસે, તબ ઉસકો નિમિત્ત કહેનેમેં આયા. ક્યા કરે! સુના નહીં?

એક મશ્કરી, મશ્કરીને! વો સાધુ હુઆ થા એક મશ્કરી સાધુ. અરે! પાર્શ્વનાથ ભગવાનકા સાધુ થા વો ભગવાનકા સમોવશરણમેં ગયે, તો ગયે તો ઉસકો એસા થા મેરે ગણધરપદ મિલેગા કે મેં પુરાના સાધુ હૂં પુરાના સાધુ હૂં તો મેરેકો ગણધરપદ મિલેગા તો ઉસકો તો મિલા નહીં ઔર ગૌતમ બ્રાહ્મણ થા, બડા વેદમેં પ્રવીણ અને સારીયે, વારીયે, ધારીયે, પારીયે સમજાય છે? બધું બધું વેદાંતમાં બધું ધારણામાં વારે. કોઈ ભૂલ કરે તો વારે, નહીં એસા નહીં. ઈતની તિક્ષ્ણ બુદ્ધિ બહોત ઉઘાડ! મિથ્યાત્વ થા. યે આયા. આમ ભગવાનકો દેખા. આહાહા! સમ્યગ્દષ્ટિ! વગર વાણી સુને! કિસને ક્રિયા? ભગવાનને તો ક્યા કારણસે ક્રિયા? (શ્રોતા : ...) પણ આયા વિના રહે કહાંસે?

એ તો પ્રશ્ન હુઆ થા. એસા પ્રશ્ન હૈ ધવલમેં કે ગણધર તો હોનેવાલી યોગ્યતાકો વો કાળમેં ક્યું લાયા? પહેલે ક્યું ન લાયા? ઈન્દ્ર પહેલે ક્યું ન લાયે? ઈન્દ્ર હૈ

ઉપર શકેન્દ્ર વર્તમાન બત્રીસહજાર વૈમાનકા સ્વામી નાયક, એકાવતારી રાણી એની સ્ત્રી અને પોતે એકભવ કરનારા છે. આવતા એક મનુષ્યભવ કરીને મોક્ષ જનારા છે બેય બિરાજે છે પહેલા સ્વર્ગમાં શકેન્દ્ર અને સચિ. સમજે? એ ક્યું ન લાયા ભગવાન પાસે પહેલે? વો ત્યાં છે ને રાજગૃહી. કયો ડુંગર કહેવાય એ? વિપુલાચલ પર્વત નથી? આપણે ગયે થે ને જાત્રા. એ વિપુલાચલ પર્વત ઉપર ભગવાન આયે છાસઠ દિન સુધી વાણી બંધ રહી. દો માસ ને છ દિન. વો જ્યાં ઈન્દ્રે વિચાર ક્રિયા કે અરે! કોઈ આજ ક્યું ભગવાનકી વાણી નહીં ખીરી, વો તો કેવળી હૈ, ઉસકો કોઈ કહ્યા હી નહીં કે મહારાજ! વાણી કરો. એ તો કેવળી વીતરાગ હૈ, એક સમયમેં તીનકાળ તીનલોક જાનતે હૈ. ક્યા હુઆ? ભગવાનકો કેવળજ્ઞાન હુઆ, વાણી ન નિકલી! ઉપયોગ મૂક્યો અવધિજ્ઞાનમાં, કોઈ પાત્ર જીવ નહીં દિખતે હૈ માટે વાણી નિકલતી નહીં. વો નિમિત્તસે કથન આયા ઓર ગણધરકો લે આયે, ગૌતમકો લાયા. જહાં આયા સમ્યગ્દર્શન ચાર જ્ઞાન ચૌદ પૂર્વ એક અંતર્મુહુર્તમેં રચ્યા.

વો બહાર નિકલા ઓલો મશ્કરી સાધુ કહે મેં પુરાના સાધુ, મેરેકો ગણધરપદ ન દિયા ને ઉસકો ગણધરપદ મિલા. નક્કી વો સર્વજ્ઞ નહીં. જાઓ ઉડાઓ ક્યા કરે? પોતાની વૃત્તિના પોષણ ન મિલા સર્વજ્ઞ નહીં. હેં? વો સર્વજ્ઞ નહીં. અરે! સુન તો સહી તેરી પદવીને લાયક તુમ હો તો ગણધરપદ મિલે બિના રહે નહીં, ઉસકી પાત્રતા થી, ભલે અન્યમતિ થા પણ ઉસકી યોગ્યતા થી એસી.

આમ જ્યાં દેખા ઓહોહો! આ ઉસકા બાહ્ય વૈભવ તો કાંઈ ઈન્દ્ર પાસે નહીં ઈતના તો બાહ્ય વૈભવ સમોવશરણકા. અંદરના વૈભવ દેખે કે આ તો બિંબ ઠરી ગયા છે આ તો. ઠરી ગયેલા બિંબ આમ ધર્માત્મા! ભગવાનકો દેખા વિપુલાચલ પર્વત રાજગૃહી નગરીમાં, આ બાજુ પહેલા પર્વત હૈ વો. હૈ ના આ બાજુ? સમજેને? હમ દોય સબ ઠિકાણે ગયે હૈ ના? સબ દેખા હૈ ત્યારે! સમજમેં આયા? વાણી નીકળી. ચૌદ પૂર્વ અને બાર અંગની રચના અંતર્મુહુર્તમાં ગૌતમે ક્રિયા. ઓલો મશ્કરી ન કરી શક્યો, મિથ્યાદૃષ્ટિ બહાર આવી ને અંદર તો બોલાય નહીં. અંદર તો ઈતની નિર્માનતા હોય ને! ભગવાનકા અતિશય હૈ ને! ભગવાન પૂરણ સ્વરૂપ. બહાર નિકલ કરકે, યે ભગવાન સર્વજ્ઞ નહીં લાગતે હૈ. ક્યું? તેરે વૃત્તિકો ઠીક નહીં પડા માટે? અચ્છા. શેઠી! સુના હૈ કે નહીં? વો મશ્કરી સાધુ પાર્શ્વનાથકા થા. ભગવાનકા ત્રેવીસ તીર્થકરમેં થે. પૂરાના થા. તો વો કહે મેં પૂરાના હૂં તો હમકો ગણધરપદ મિલેગા. ન મિલા, ગૌતમકો મિલા. એ કેવળી નથી લાગતા. હવે તારા ઘરમાં તને રુચ્યું નહીં એટલે કેવળી નથી? એસા અનાદિકાળસે અજ્ઞાનીએ અપના સ્વચ્છંદ છોડયા નહીં. સમજમેં આયા?

(શ્રોતા : ...) હેં? દેશના લબ્ધિ પૂર્વે હો ગયી હોગી, હુએ બિના હોય નહીં. વો તો ગણધર હોનેકી લાયકાત હૈ ને! સમજમેં આયા? દોઉ નયનિકા વ્યાખ્યાનકોં સમાન સત્યાર્થ ઐસે વૈસે નહીં. ઔર વ્યવહારનય અસત્યાર્થ હૈ. હવે શિષ્યકા પ્રશ્નઃ વ્યવહારનયસે કથન શાસ્ત્રમેં ચલે વો જો જૂઠા હૈ તૌ તાકા ઉપદેશ જિનમાર્ગ વિષે કાહેકોં દિયા? તો વીતરાગની વાણી અને મુનિઓના મુખમેંસે વ્યવહારના ઉપદેશ ક્યોં આયા? તુમ તો કહેતે હો કે વ્યવહાર અસત્યાર્થ હૈ તો ઉપદેશ ક્યોં આયા શાસ્ત્રકા મુખમેં, વીતરાગકી વાણીમેં? શિષ્યે પ્રશ્ન ક્રિયા હૈ. પશ્ચ બરાબર હૈ એ તો ગોઠવ્યા છે ને પોતે. તૌ યાકા ઉપદેશ જિનમાર્ગ વિષે કાહેકોં દિયા. એક નિશ્ચયનયકા નિરુપણ કરના થા. સચ્ચી બાત આત્મા, આત્માકી પર્યાય અપનેસે હૈ. અપનેસે ધર્મ, અપનેસે અધર્મ, પરકે... પરકે કારણસે ઐસા નિશ્ચયકા હી કથન કરના થા. વ્યવહાર અસત્યાર્થ હૈ તો વ્યવહારકા ક્યૂં કથન ક્રિયા? જિનમાર્ગમેં આ કથન ક્રિયા તો ભ્રમણા હો ગઈ હમને! સમજમેં આયા?

દોહી ને ભરમાયો તો દો હી નયસે ભરમાયા હૈ? તેરી દૃષ્ટિસે ભરમાયા હૈ. દો હી નયસે ભરમાયા તો જ્ઞાનીકો દો હી નયસે ભ્રમણા હોતી નહીં. નિશ્ચય કો નિશ્ચય જાનકર આદર કરતે હૈ, ને વ્યવહારકો વ્યવહાર જાનકર જાનતે હૈ. ભ્રમણા હોતી નહીં. એનો ઉત્તરઃ તાકા સમાધાનઃ ઐસા હી તર્ક સમયસાર વિષે ક્રિયા હૈ. તહાં વહ ઉત્તર દિયા હૈ.

जह ण वि सक्कमणज्जो अणज्जमासं विणा दु गाहेदुं ।

तह ववहारेण विणा परमत्थुवदेसणमसक्कं ।

ગાથા આઠમી સમયસારની ગાથા આઠમી દાખલો દઈને વો બાત પ્રસિદ્ધ કરતે હેં. સુન, જૈસે અનાર્થ જો મ્હેચ્છ સો તાહિ મ્હેચ્છભાષા વિના અર્થ ગ્રહણ કરાવનેકોં સમર્થ ન હૂજે. સમજમેં આયા? મ્હેચ્છ હોય એની ભાષામાં એને સમજાવવું પડેને! લ્યો, એક ગોરો આવ્યો ગોરો. દાખલો. હવે એને લૂગડું જોઈતું હોય. એલા ... બેઠો હોય ત્યાં અને ઓલું સામે એક મહોતું(મસોતું) પડ્યું હોય મસોતું, ઐસા બોલે મસોતું લાવી દે મસોતું શું કહે છે? મસોતું સમજતે હૈ? (શ્રોતા : મેલા કપડાં) વો રસોડા વખતે વો હાથ બગડતે હૈ ને કપડા મેલા હોતા હૈ ઉસકો મસોતા કહેતે હૈ. હાથ મૈલા હો વો તાવડીકા કાળા હો ઐસા હોતા હૈ ને! કાળુંમશ કપડા. (શ્રોતા : ...) હેં? હા પણ મસોતું કહે ને ક્યાં ઓલો સમજે? ક્યા મસોતું શું કહે છે આ તે? એને એમ કહેવું મસોતું એનો અર્થ કરવો પડે. સાહેબ! રસોડામેં હાથ બગડતે હૈ તો એક કપડા સાફ કરનેકો રખતે હૈ ઉસકો મસોતું કહતે હૈ. લાંબી લાંબી વાત હોય ત્યારે સમજાય અને આપણો આઠ વરસનો છોકરો સમજે કે મસોતું લાવજે એલા મસોતું, સમજમેં આયા?

એમ મ્લેચ્છ માણસને ઉસકી ભાષાસે ન સમજે આ ભાષાથી તો ઉસકી ભાષામે સમજાતે હેં સમજે? એ મ્લેચ્છ ભાષા વિના અર્થ ગ્રહણ કરાવનેકોં સમર્થ ન હૂજે. કહ્યું'તું ને એક ફેરી અહીં ગોરો હતો અહીં, એક કોઈ પાલિતાણામાં હતોને જ્યારે દરબાર ગુજરી ગયા માનસિંહજી પછી આ બહાદુરસિંહજી હજી નાના હતા. તે એક ગોરો હતો કોક એના ઉપર મેનેજમેંટ (શ્રોતા :) હા, મેનેજર માથે હતો એ બરાબર આવેલો ગારીયાધાર, ગારીયાધાર એનું મોટું છે ને તે આ બધા બોલેને! બાજરો, બાજરો બાજરો તો એ પણ બોલવા માંડયો. ભાષાની ખબર ન મળે એટલે શું કહે, બા...જ...રો, કે...ટ...લો એમ બા...જ...રો આમ ત્રણ અક્ષર તોડી નાંખ્યા. આપણે તો આટલો છોકરો કહે બાજરો. આ બાજરો હોતે હેં કે નહીં! ઓલો કહે કે બા...જ...રો, કે...ટ...લા પા...ક્યા હેં? વળી કો'ક હિન્દી આવી જાય ને કો'ક ગુજરાતી. એની ભાષા નહીં એની અંગ્રેજી એને, એમ અહીંયા કહે છે કે વ્યવહારથી સમજાવવામાં આવે છે.

વ્યવહાર વિના સમજાવી શકાતું નથી. વ્યવહાર બિના પરમાર્થકા ઉપદેશ અશક્ય હે, તાર્તે વ્યવહારકા ઉપદેશ હે. લ્યો, ઉપદેશમાં કરના ક્યા? વો તો સમજાના હો તો ક્યા સમજાવે? આત્મા જ્ઞાન હે, દર્શન હે, આનંદ હે તો ક્યા આત્મામે ભેદ હે? આત્મા તો અખંડ વસ્તુ હે. ઉસમેંસે ગુણ જુદા કરકે બતાના જો ભૈયા વો જાનતે હે આત્મા, શ્રદ્ધા કરતે હે વો આત્મા, સ્થિર રહેતે વો આત્મા હે, રુકતે નહીં ક્યાં? વો આત્મા હે એ દર્શન - જ્ઞાન - ચારિત્રકો પ્રાપ્ત હો એ આત્મા. વો તો ભેદ હોકર બતાયા. આત્મા ત્રીન રૂપ નહીં. આત્મા તો દર્શન - જ્ઞાન - ચારિત્રકા એકરૂપ હે પણ ત્રીનકા ભેદ કિયે બિના નિશ્ચય સમજાનેમેં આતા નહીં. આહાહા! સમજમેં આયા?

કહો તાર્તે વ્યવહારકા ઉપદેશ હે. ઈસહી સૂત્રકી વ્યાખ્યા વિષે એસા કહ્યા હે દેખો. એ આઠમી ગાથામાં કહ્યું ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય. 'વ્યવહારનયો નાનુસર્તવ્ય:' વ્યવહારસે કથન કહેનેમેં આતા હે કે આત્મા શરીરવાલા હે, આત્મા વાણીવાલા હે, આત્મા ભેદવાલા હે, એસે કથન કરનેમેં આતા હે ઓકો સમજાનેકો, પણ વ્યવહારનય અંગીકાર કરના (નહીં). ક્યાં ગયા દેવીલાલજી? સુનનેવાલેકો ભી વ્યવહારનય અંગીકાર નહીં કરના એમ કહેતે હે. સમજાનેમેં આવે. રાત્રિકા પ્રશ્ન થા ને તમારા? કે એસા એસા પણ એ સમજાવે વ્યવહારસે પણ ઉસકો સમજાનેવાલેકો વ્યવહારકા અનુસરણ નહીં કરના. સમજાનેવાલેકો ભી વ્યવહારકા અનુસરણ નહીં કરના. (શ્રોતા : ...) હેં? ઓલો પરમાર્થ પકડનેકો વ્યવહારસે કથન હે. વ્યવહારસે વ્યવહારમેં અટક જાનેકો વ્યવહારકા કથન નહીં. ભૈયા તેરા ચીજ

જ્ઞાતાદૃષ્ટા હૈ, જ્ઞાન પ્રકાશમય હૈ તો ક્યા એકીલા જ્ઞાનમય આત્મા હૈ? આત્મામેં તો અનંતગુણ હૈ, અનંતગુણ હૈ પણ ક્યા કરે? ભેદ પાડે બિના સમજયા જતા નહીં, પણ ભેદકો અંગીકાર કરના નહીં. આ વાત ભારે કંઈ કોઈ દી' સાંભળી ન હોય હવે! આ તો આ દયાઉં પાળવી ને આ વ્રત પાળો ને આ અપ્પા કર્યા જાઓ જંદગી, જંદગી પૂરી. આંહી તો કહેતે હૈ કે વ્યવહાર અનુસરવા યોગ્ય નથી.

યહ નિશ્ચયકે અંગીકાર કરાવનેકો વ્યવહારકરિ ઉપદેશ દીજિયે હૈ નિશ્ચયકા ભાન કરાવને માટે વ્યવહારકા ઉપદેશ હૈ વ્યવહાર આદરણીય હૈ નહીં. સમજમેં આયા? તેરા આત્મા શરીરસે ભિન્ન હૈ. આ શરીર નહીં એમ કે આ ગાય કા જીવ, મનુષ્યકા જીવ, તો ગાયકા જીવ હૈ? જીવ તો જીવકા હૈ. મનુષ્યકા જીવ, પર્યાપ્તા જીવ, અપર્યાયપ્તા જીવ, કાળા આ કાળી ગાયકા જીવ, આ ધોળી ગાયકા જીવ, તે કાળી ગાયકા જીવ હૈ? જીવ તો જીવ હૈ પણ વો ઉસમેંસે સમજાનેકો જીવકો સમજાનેસે શરીરકી અપેક્ષા લેકર સમજાયા હૈ પણ શરીરકી અપેક્ષા લેકર અંદર સમજાનેમેં આતા હૈ એસા નહીં. વ્યવહારસે સમજાયા કે તેરા આત્મા આ હૈ. વો તો વ્યવહાર અંગીકાર નહીં કરના, નિશ્ચયકો અંગીકાર કરના વો ઉપદેશ વ્યવહારકા નિશ્ચયકો અંગીકાર કરનેકો દિયા હૈ, વ્યવહારકો અંગીકાર કરનેકો દિયા નહીં.

વિશેષ કહેશે.....

॥ પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ ॥